

Blagoslov temeljnoga kamena za crkvu na Širokom Briegu*

Na 20. lipnja o. g. biti će položen temelj nove crkve na Širokom briegu i tim će se ispuniti davna želja a i prieka nužda tamošnjih katolika. Uvjereni smo da će to biti neka vrsta narodne svečanosti, te da će se tom prigodom naći katolici iz drugih strana Hercegovine, jer su svi uvjereni kako je to mjesto od velike znamenitosti za razvitak katoličke ideje kod nas. Starešinstvo samostana izdalo je ovaj poziv.

Na 20. lipnja 1905. biti će blagoslov i svečano položenje temeljnog kamena nove crkve na Širokom briegu, mjesto koje je svakom Hercegovcu sveto i odklen je počeo razvitak katolicizma u našoj užoj domovini.

Posvetu će obaviti sam Presvjetli gospod. Paškal Buconjić, s toga se ovijem uljudno pozivate da bi sa svojom dobrohotnom prisutnošću uveličali svečanost i slavu ovoga dana.

U ime samostanskog starešinstva i crkvenog odbora,

Široki brieg 8. lipnja 1905.

fra Stanko Kraljević, gvardijan

Kršćanska obitelj, VI., 6., Mostar, 1905., str. 96. ✍

Prvi i jedini**

(Roman) M. Soljačić

PIŠE: FRA NEVINKO
MANDIĆ

Mi ovaj roman rado primamo s dva razloga. Prvo: jer je to djelo jednoga od naših radnika koji su prošli

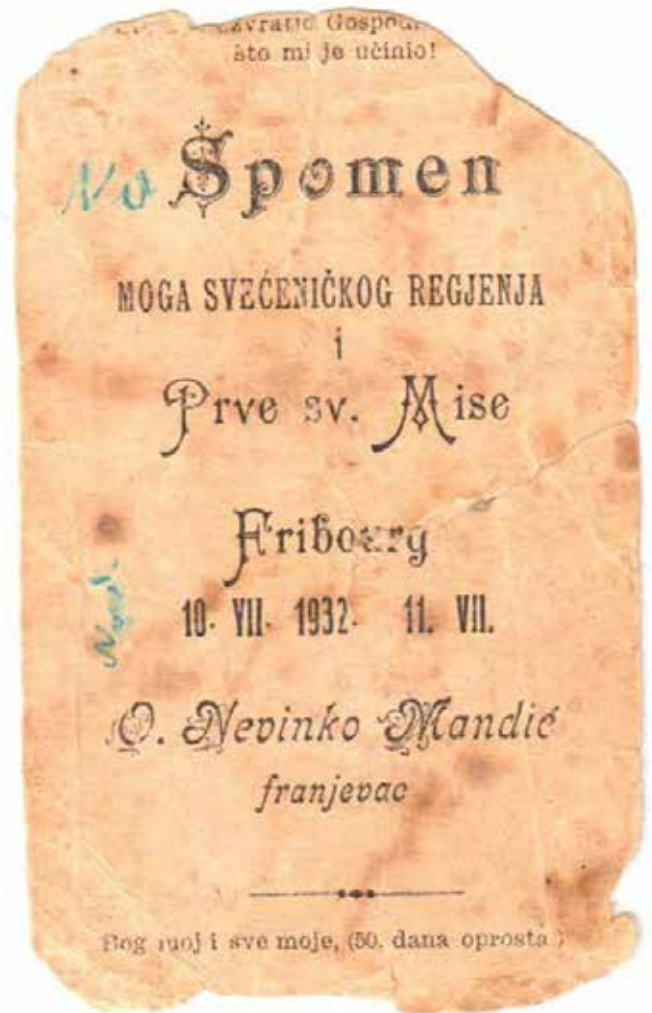
kroz školu naše katoličke organizacije i naročito jer je i sam autor bio urednik našeg đачkog lista »Luči«. Drugi je pak razlog: što je ovo djelo svojim predmetom suvremeno; jer je uzeto iz našeg modernog života, a bavi se jednim vrlo

aktualnim pitanjem modernog svijeta. To pitanje je problem žene.

U romanu su dvije grupe osoblja. Jedna je onih »modernih« napudranih samilosnika prema bijednim životinjama, psima i majmunima, a druga

* Tekst donosimo u izvorniku. Ispravljene su samo poneke gramatičke nepravilnosti ako je bilo potrebno zbog razumljivosti.

** Tekst donosimo u izvorniku. Ispravljene su samo poneke gramatičke nepravilnosti ako je bilo potrebno zbog razumljivosti.

je grupa u pravom smislu dobrih tipova kojih se životni principi kose s principima »modernih«. Prvu grupu sačinjavaju: direktor banke g. Weng, njegova žena koja, zaista, ovamo i ne spada, jer se svojim plemenitim odgovorom, naobrazbom i uopće životnim načelima odvaja od svoga muža. Zatim dolazi g. Tomis, činovnik i njegova žena Lina, prava moderna dama. Ta ona sve čini iz samilosti, a zna pustiti sažalnu suzu u momentu kad joj je zloba i laž na vrhuncu i to pred onom kojoj hoće da učini zlo. Nije to zaista zloba koja može, kad obuzme svojim intenzitetom, da izazove suze, nego je to zloba koja polako i proračunano ide za ciljem. Drugu grupu sačinjavaju: muž glavnog nosioca radnje, g. Jolanke, g.

Bobić, sama Jolanka, g. Antić, gđa Vida, gđica Elvira i gđica Dingos. – Gospođa Lina u neku je ruku spiritus movens cijele radnje. Zbog jednog hira hoće da se osveti Jolanki. Ona hoće da je splete intrigama u moderno društvo, da je na taj način unesreći. Jolanka čini vezu između ove dvije grupe tipova koji su po svojim načelima antipodi. To je udoва pravnik Babića koji je, kao siromašan đak, teško svršio studije, pa već tim sloomio organizam, a onda došao rat da ga konačno potpuno uništi. On se pojavljuje jedino u malom preludiju romana, ali, kako rekoše, on se svuda pojavljuje sa svojim idejama i načelima koje je njegova žena usvojila. Poslije njegove smrti ostaje Jolanka sa troje djece. Svi su je ostavili i roditelji i brat i sestre jer

nije htjela za onoga koga nije ljubila. Sad dolazi intriga Tomisove žene Line. Njezinim nagovorom, njezin muž, inače čovjek u sebi dobar, učini sve da je direktor Weng otpustio gđicu Dingas da primi na njezino mjesto gđu Jolanke, naravno da je izrabio, jer je on bio čovjek niskih strasti, a gđa još mlada i lijepa. Projekt, naravno, uspio, ali samo za polovicu. Gđica Dingas je otpuštena. Bila je to, zaista, valjana djevojka. Vršila je savjesno, točno i potpuno dužnosti. Jedino, bila je neugodne vanjštine, ali je zato imala lijepu dušu. Bila je intelektualno nadarena. (Dobila je konačno, učiteljsko namještenje!) Kad se jerala na učinjenu joj nepravdu pred g. Antićem strašno poštenim čovjekom, pred gđom Vidom i gđicom Elvirom, tu je

bila i Jolanka. Nju je odmah zaboljelo u duši, jer je naslućivala da je to možda zbog nje. Teško su je razuvjerali g. direktor Tomis i gđa Lina, da je konačno pristala i počela vršiti službu. Sve je išlo lijepo dok nije došao direktor Weng i počeo svojim modernim, zlobnim i frivolnim načinom napastovati Jolanku. Ona ga odbila. Iza toga slijedilo je njezino otpuštanje. Sad dolaze teški dani patnje. Nesretna majka, sa djecom, mora da živi u zapuštenoj slaboj kućici. Prehranjuje sebe i djecu šivanjem, ali ni toga nema! Konačno je teški životni teret učinio svoje. Jolanka baca krv, dok se napokon ne sruši u nesvijest koje se samo momentalno oslobađa i preporučuje svoju djecu sestri koja je došla kad je saznala za njezinu bijedu.

G. autor duboko je zaronio u moderno društvo. On je, kao njegov poznavalac, iznio dubokih, radikalnih mana suvremenog društva. Takovih mana koje elementarnom snagom ruše najsolidnije temelje socijalnog dobra. Strahovita, upravo grozničava želja ljudi da postanu što bogatiji i viši položajem, ovdje je prikazana, kako bezobzirno krši sve dužnosti pa i one najnježnije kao što su roditeljske i bratske. (Jolanka, njezini roditelji i brat Alfred!)

Drugo – moderni brak. Perfidnost koja zna tako često da bude prekrivena plaštem najplemenitijeg osjećanja i najfinijih čuvstava, ovdje je prikazana takvim tonom, da, mislim, nema čovjeka čiji osjećaji ne bi bili uz ovu nižu, plemenitiju stranu. Napravljenost, izvještačeno samilosrđe i lažna naklonost demaskirane su i ostale u potpunoj golotinji. Roman, ipak, nije kompleksan. Nije kompleksan s obzirom na osoblje, ali je, uz ovo što smo spomenuli, obuhvatio, dva velika problema žene i to, napose, našeg dobra.

Žena je u naše doba prisiljena da vrši često ulogu muškarca, ali budući da je žena slabija, ljudi prečesto hoće da je u takom položaju da je do kraja izrabe i iskoriste. Samo žene čvrste volje i religijski odgojena karaktera mogu da održe borbu u svim napastima. I doista, u ovom romanu, Jolanka je očuvala čist etički karakter. Sačuvala je vjernost svom prvom i jedinom, ostala je požrtvovnom majkom svoje djece.

Deskripcionis slika, možemo reći, nema nikako. Ne poznamo grada gdje se roman događa. Mimo nas ne prolazi oni vanjski užurbani svijet koji se mota u kompliciranoj gužvi gradskim ulicama. Mi, naprosto, ne znamo za ulicu našeg grada. Ovo je gotovo isključivo roman jedne žene, njezina života, njezina psihičkog raspoloženja mnogobrojnih nijansa. Smrt muža koja je izazvala bol, intrige, zlobu i laž osoba koje je okružuju s jedne strane, a njezina djeca i ono nekoliko lica koja imaju prema njoj istinskog sažaljenja, s druge strane, sve to u njoj izaziva kontrarna čuvstva bola i radosti. No sve je to regulirano razumom koji je poučen solidnim vjerskim istinama. I zaista je ova žena divna žena i majka. Autor ju je prikazao uspjelom. Dr. Maraković je rekao na jednom mjestu da ni u jednom ženskom biću nećemo naići na tako silne paroksisne ljudske strasti i zloće, ni na katastrofalne i tragične svršetke. Ovo, zaista, nije djelo ženskog autora, ali jest roman žene. Nećemo mi ovdje naići na strašne prizore ni tako potresne događaje. Ona zna trpjeti, ona je, kako kaže Dr. Maraković, riješila problem života trpljenjem. Jolanka mnogo trpi. Ona pati sva, a svojoj djeci pruža »poljepšan život«. Jedino kad je direktno napadnut njezin najdragocjeniji amanet – pošte-nje, ona čitavim svojim intenzitetom

vanjskim i unutarnjim reagira na bezobraznost i drskost koja dolazi sa vana. Vrlo je uspjela slika duševnog stanja Jolankina, kad se rastala od onog plemenitog mnoštva, možemo reći, njezinih načela, a sastala se sa onim pokvarenim društvenim elementom. Velika je bila duševna borba njezina. Osjećala je neku pritajenu odvratnost prema ovim posljednjim i željela biti sa onim prvima, ali oni su tako daleko – kao na nekom visokom brdu, a njezina je djeca zovu raskriljenih ruku u ovi teški realni život. Ona mora k njima u taj život, sili je nutarnji, neodoljivi postulat roditeljske, majčinske ljubavi, premda bi se rado povukla u zatišje onih među kojima se intimnije osjeća. Nije li to slika, ona tako istinska slika onog momenta kad se mi nađemo u realnom životu, pred kojim se rasplinu naše sanje, a često izbljede i naša ozbiljna načela, te se mi osjećamo osamljeni i bolni! Osobito su fino prikazana djeca. Ima vrlo uspješnih momenata dječje psihologije! A kako li se lijepa majka moli za njih dobroj Majci!

Uopće je ovo djelo lijepo i idealno! Kako je divna ona majka svoje djece koja u času, kad joj drznik silom daje cjelov, premda o privoli na nj sretna budućnost ovisi, može da kaže da je to za nju u životu najveće poniženje! Kako je divna ova majka u svojim čuvstvima koja su naklonjena sada oko njezine djece za koju se ona sva žrtvuje i nastavlja ih u najvećim bolima i patnjama svojim! Kako je divna ova katolička majka sa svojim načelima i čuvstvima, kako je kontrastna onim majkama finih čuvstava koje bi često djecu u ovakvim prilikama ostavile ulici da se razviju u društvene zločince najnižih klasa.

Ruža, IX, Mostar, 1932. str. 37. – 40. ✎

Iz sadržaja

IZ LJETOPIISA	4
STRATIŠTA	18
GLAS O MUČENIŠTVU	25
GLAS O ČUDESIMA	28
ODIJEK U PUKU	29
DJELA POBIJENIH	31
NATJEČAJ	34
POVIJESNE OKOLNOSTI	39
U SPOMEN	42

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«, XVII., 1 (32), Široki Brijeg, siječanj – lipanj, 2024.

Broj zaključen 31. prosinca 2023.

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

LEKTURA I KOREKTURA:
Zdenka Leženić

ADRESA:
Kard. Stepinca 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

VEZA:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

GRAFIČKI PRIJELOM I TISAK:
FRAM-ZIRAL, Mostar

GLASILO IZLAZI POLUGODIŠNJE:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

CIJENA POJEDINOG PRIMJERKA:
3 KM; 1,5 EUR

GODIŠNJA PRETPLATA (S POŠTARINOM):
BiH 8 KM; HR i EU 9 EUR; CH 9 CHF; SAD 14 USD;
Canada 14 CAD

SLANJE PRETPLATE, DOBROVOLJNIH PRILOGA...:

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar; Korisnik: Hercegovачka franjevačka provincija; Svrha: prilog Vicepostulaturi tekući račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

Urednikova riječ

FRA MILJENKO STOJIĆ

Dragi čitatelji!

Za vrijeme turskoga zlosilja franjevci su u Hum ili Hercegovinu dolazili iz Bosne i Dalmacije. Podnosili su žegu dana i sanjali o povratku u svoje krajeve gdje su prije Turaka imali crkve, samostane, svoj puk s njegovom kulturom i gospodarstvom. Pa se vratiše. Službeno to bi 23. srpnja 1846. kada na Širokom Brigu blagosloviše temelje crkve i samostana. A na njemu tada ničega nije bilo. Ni u njegovoj okolini. Pust, zapušten kraj s nepismenim pukom tamo u brdima.

Počeli su tako od ništice i krenuli prema visinama. Predvodili su svoj narod u izlasku iz tame i ropstva, kao što je nekada Mojsije predvodio svoj prema obećanoj zemlji. Pravili su putove, vodovod, započeli elektrifikaciju. No, ono glavno što su radili bilo je širenje vjere u jedinoga Boga Isusa Krista i pouzdanje u njegovo vodstvo. Za svoje đake i djecu iz okoline ustrojavali su školstvo, a nisu zaboravljali ni starije. Njih su opismenjivali i učili ih raznim vještinama u poljodjelstvu i svemu onomu čime su se bavili. Široki je Brig postao Grad na gori za hrvatski puk s obiju strana granice. Napajali su se tu vjerom, ali i umnim znanjem. Glasovitom je postala Franjevačka klasična gimnazija. No, za vrat im je sjela najprije prva Jugoslavija pokušavajući zaustaviti taj rast raznim pravnim smicalicama i udarcima žandarskih kundaka u rano jutro. Druga Jugoslavija jednostavno je ognjem i mačem poharala Široki Brig 1945. Život je naizgled stao. No, trgnuše se fratri, trgnu se narod. Mučenički su podnosili progon i dočekali slobodu.

Ovako ukratko izgleda povijest Širokoga Brijega. Sada se već primičemo 80. obljetnici te prijelomne 1945. Za tu prigodu namjera je u širokobriješkoj samostanskoj crkvi podići nove orgulje sa 66 registara posvećenih pojedinačno 66-orici ubijenih hercegovачkih franjevaca. Skup pothvat... Hoće li se uspjeti? U Božje ruke!

Živjet će Široki Brijeg i svi okolni krajevi dok budemo pošteno razmišljali. Biti nam je svoji na svome, ali to nije ni velikohrvatstvo, ni velikosrpstvo, ni velikobošnjaštvo. To je život.

Mir vam i dobro!

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesna« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

»Prema odredbama vrhovnog svećenika Urbana VIII., zabranjeno je da sluga Božji, bez prethodnog dopuštenja Svete Stolice, bude predmetom javnoga crkvenog štovanja. Te odredbe nipošto ne priječe privatnu pobožnost sluzi Božjem, niti spontano širenje njegova glasa svetosti ili mučeništva i znakova. (čl. 117, § 1. i 2.)

Ako nije pronađeno nepropisno štovanje, biskup ili njegov ovlaštenik pristupa sastavljanju izjave o neiskazivanju štovanja, tj. izjave kojom se potvrđuje da se odluke Urbana VIII. poštuju. (čl. 119, § 1.)«

Iz Upute *Majka Svetaca*